

УДК 808.55:161.263:[792+791]-051

АНФІСА КОЛЕНКО, старший викладач кафедри сценічної мови Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого

ВИЯВЛЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ЩОДО СЦЕНІЧНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ТЕАТРУ І КІНО

ANFISA KOLENKO, Kyiv National I. K. Karpenko-Kary Theatre, Cinema and Television University Department of Stage Language

IDENTIFICATION OF PROBLEMATIC ISSUES REGARDING STAGE SPEECH OF FUTURE THEATER AND MOVIE ACTORS

У статті піднімаються питання щодо становлення методики викладання сценічної мови у ВНЗ України мистецького спрямування, розглянуто проблеми та накреслено шляхи підвищення мовленнєвої компетентності майбутніх акторів театру, кіно і телебачення. Досліджуються проблеми мовленнєвої компетентності сучасного здобувача вищої мистецької освіти. Визначається роль мистецьких ЗВО у становленні літературного українського мовлення. Основним завданням дослідницької роботи було проведення якісно-кількісного аналізу з проблемних питань щодо рівня сценічного мовлення, професійної мовленнєвої компетентності абітурієнтів та студентів I–II-их курсів. Зауважено, що вихідний низький рівень мовлення виявлено саме у вступників до мистецького університету. Обґрунтовано необхідність оновлення навчальних програм та осучаснення методичного аспекту викладання сценічної мови.

Ключові слова: театральна педагогіка, сценічна мова, акторська майстерність, зовнішня техніка мови, культура мовлення, мовленнєва компетентність, ключові мовленнєві компетентності, інтеграція навчального процесу.

Key words: stage language, theater pedagogy, speech culture, speech competence, key competencies of the actor, creative universities, integration of the educational process, research the of theater, stage art, acting.

Мета: обґрунтувати та перевірити експериментальну програму формування сценічного мовлення майбутнього актора.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вимова на сцені – мистецтво

не менш важке, ніж спів; це мистецтво, яке вимагає глибинної підготовки і високої техніки, що досягає віртуозності [1, с. 322]. На жаль, останні дослідження з висвітлення проблеми мовленнєвої компетентності сучасних молодих акторів театру і кіно показують, що техніка сценічного мовлення акторів знаходиться на недостатньо високому рівні [2]. Звідси можна зробити висновок, що класичні методи роботи над технікою мови не задовольняють сучасного комерціалізаційного освітнього процесу. Слід зазначити, що проблема вступу в театральні вищі України абітурієнтів з невисоким рівнем мовної, мовленнєвої та комунікативної компетентності зберігається дотепер. Крім того, випускники загальноосвітніх шкіл мають недостатню мовленнєву компетентність, що негативно відображається на початкових рівнях знань абітурієнтів. За декілька років частина з них, безпосередньо впливатиме на глядацьку аудиторію країни, творитиме світоглядний простір української культури у світі.

Дослідження виявили певну суперечність: з одного боку, зростають вимоги держави і суспільства до актора театру і кіно щодо вдосконалення техніки мовлення та загальної культури мовлення; з іншого – можна констатувати низький рівень матеріально-технічної бази в мистецьких закладах освіти, а також недостатнє забезпечення здобувачів вищої освіти якісною, сучасною науково-теоретичною літературою зі сценічної мови, відсутністю сучасних педагогічно-професійних наукових праць, посібників, хрестоматій, практичних зошитів, орфоепічних словників, словників наголосів тощо.

Самостійний спосіб здобуття знань шляхом опрацювання рекомендованої літератури має позитивний результат тільки при засвоєнні теоретичного матеріалу. Як наслідок, більшість студентів не готові за-

стосувати теоретичні знання у практичній площині. Все це обумовлює нагальну потребу оновлення теоретичних і практичних основ викладання сценічної мови.

Аналіз досліджень і публікацій. У багатьох науково-педагогічних та методичних дослідженнях пропонуються різноманітні підходи до розвитку сценічної мови. Серед них праці Н. Баженова, А. Бурлуцького, І. Герца, А. Гладишевої, Н. Грицан, В. Євдокимової, І. Кусяк, О. Лавріненко, Л. Лимаренко, О. Наконечної, Т. Нечасенко, Ю. Раденко, Н. Стадніченко, О. Пранішнікова, Р. Черкашина, К. Чорної, М. Юдова, Ю. Васильєва, С. Мейзнер, І. Чаббак, Л. Мосса, Е. Мейндла, Д. Раскіна, Е. Моріса, Г. Файна та інші. Питання розвитку сценічної мови, потреб сучасного театру і кіно у професійних компетентних акторах є досить актуальними й розкриті у роботах багатьох українських та зарубіжних науковців. Ґрунтовний аналіз методики викладання сценічної мови представлений А. Петровою [3]. Н. Стадніченко розглянула формування сценічної мови майбутніх акторів та проаналізувала роль практичного досвіду і наукових методик у процесі формування навичок професійного сценічного мовлення майбутніх акторів [4]. О. Лавріненко порівняв актора-мовця й педагога-мовця, звідси припустив спорідненість проблем в підготовці майбутніх акторів та вчителів, провів аналіз проблеми розвитку сценічної мови у вихованні викладацьких кадрів, необхідності оволодіння майбутніми педагогами мовленнєвою комунікацією на засадах використання прогресивних методик сучасного театрального мистецтва [5]. Тенденція двомовності в театрі розглянуто науковцем А. Гладишевою, котра звертається до питань українського театру в 60–90 роки, але ці слова звучать актуально і нині: "Якість нормативності сценічної мови ускладнювалася й

проблемою двомовних театрів. У практиці обласних театрів з'явилися вистави російською та українською мовами, особливо в гастрольний період. Знижувалася культура і російської, і української мов. Режисери й актори не дбали про естетику слова, не дотримувались орфоепічних норм літературної мови, не володіли ритмомелодичними законами українського мовлення. Проголошена двомовність і позірна рівноправність функціонування двох мов у театрі насправді призвела до переважання російської одномовності. На сценічній мові позначилася стихія "суржикової" мови. Актори, думаючи російською мовою, доносили український текст. При цьому, звичайно, втрачався головний чинник акторської майстерності – органічна сценічного життя в ролі. [6, с. 46]. Сучасна педагогіка, як відзначає А. Капська, віднайшла нові засоби і прийоми вдосконалення методики навчання студентів як ораторського, так і виконавського мистецтва. Але в їхню основу покладені передусім положення класичної системи К. Станіславського, основи театральної педагогіки і сценічної мови зокрема [7, с. 7]. Досі дослідники не проводили наукового аналізу з проблемних питань щодо рівня сценічного мовлення, професійної мовленнєвої компетентності абітурієнтів та студентів I–II-их курсів. Ми вирішили звернути увагу на вихідні рівні мовленнєвої компетентності цього прошарку молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до поставленої мети нами висунута гіпотеза: професійний рівень сценічної мови майбутніх акторів в умовах збільшення кількості студентів на одному викладача та скорочення аудиторного часу для індивідуальної практичної роботи залежить від упровадження у навчальний процес спеціально розробленої педагогічної методики формування зовнішньої та внутрішньої техніки сценічної мови студента. Розробка такої методики передбачала проведення констатувального експерименту, у ході якого досліджувався рівень сформованості техніки сценічного мовлення студентів I–II-их курсів в умовах освітнього процесу КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого. Основним завданням у ході роботи було: а) проведення якісно-кількісного аналізу проблемних питань щодо початкових рівнів техніки сценічного мовлення у майбутніх акторів театру і кіно (при цьому були вибрані постійні 2 групи з 14 студентів I–II-их курсів КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого); б) проведення нами емпіричного дослідження з метою виявлення кореляції практичних та теоретичних навичок і вмінь з орфоепією, артикуляцією, дикцією, диханням, голосом та ймовірностями їх вжитку на сцені.

У дослідженнях ми послуговувалися такими методами, як: аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми, опитування, тести, відкриті покази, письмові контрольні роботи. Оцінка виконаних завдань здійснювалася на основі якості та кількості (точність, доцільність, адекватність, правильність, ясність, виразність, зрозумілість, логічність), визначення ступеня евентуальності в застосуванні на практиці отриманих знань, навичок та вмінь з техніки сценічної мови.

Критеріями оцінки послужили: кількість помилок з розв'язання теоретичних та практичних завдань; наявність знань з урахуванням точності висловлювань і правильності відповідей; час виконання, уміння використовувати теоретичні знання на практиці. Опрацювання статистичного матеріалу проводилося методом відносних частот та визначенням середнього арифметичного бальної (у нашому випадку: 1–3; 1–5) оцінки певного параметра та переведене у відсоткове співвідношення. Оцінка знань, навичок та вмінь відбувалася за трибальною системою на основі знань і умінь студентів на початок навчання в університеті та мала діагностичний характер.

Визначені середні показники початкового рівня досягнень з теорії та практики сценічної мови як основного компоненту акторської майстерності. Для цього використовували такі види перевірки:

- письмові (тестове завдання);
- усні (індивідуальне опитування);
- практичні (публічний виступ перед групою на основі художніх текстів: проза, байка, вірш, монолог з п'єси).

На етапі констатування знань студенти I-го курсу II семестру послуговувались трьома рівнями досягнень: початковий (низький); середній (задовільний); високий (відмінний). У ході експерименту викладачам запропонували оцінити рівень акторських умінь та навичок, а саме з техніки сценічної мови як основної складової акторської майстерності за п'ятибальною шкалою: 5 балів – відмінний, високий рівень навичок та вмінь зі сценічної мови; відповідно 1 бал – незадовільний, низький рівень знань та вмінь.

Перший рівень – низький (1–2 бали), тестові завдання незадовільні, усна відповідь фрагментарна, сценічне мовлення студента насичене орфоепічними помилками, має вади мовлення, не розуміє думки, закладеної в художньому тексті, не має уяви, бачення, особистого ставлення, оцінки події, погана дикція та артикуляція, характерне поверхнєве дихання, мова насичена алогізмами, низька культура звуку, неприємний тембр, не відчувається темпоритму твору.

Другий рівень – середній (3–4 балів), тестові завдання виконано добре, студент розуміє основні поняття, усна відповідь свідчить про хороші теоретичні знання з орфоепії та культури мовлення, може самостійно аналізувати, узагальнювати, робити логічні висновки. Практичне завдання, пов'язане з публічним виступом, виконане задовільно, але у сценічному мовленні студента ще наявні орфоепічні помилки та незначні вади мовлення. Він розуміє думку автора художнього тексту, має уяву, може здійснити оцінку події, але не видно особистого ставлення, посередня дикція та артикуляція, дихання переважно поверхнєве, у мові зустрічаються алогізми. Характерні приємний тембр, відчуття темпоритму та перспективи твору.

Третій рівень – високий (5 балів). Знання з теорії відмінні, системні. Студент застосовує теоретичні знання на практиці. Практичне завдання, пов'язане з публічним виступом, виконане відмінно, але в зовнішній техніці мови допускаються окремі огріхи. Відчувається власне бачення подій, уява, хороша дикція, мова логічна. Також студент має сильний голос та приємний тембр, вільно і невимушено спілкується з глядачами.

Для студентів II курсу для перевірки були запропоновані питання, що дали змогу визначити рівень навичок та вмінь зі сценічної мови, за допомогою яких встановлювався рівень розвитку основних складових зовнішньої техніки мовлення студентів.

Досліджувалася перевірка рівня оволодіння навичками та вміннями з основних складових сценічної мови, таких як дихання, голос, дикція, орфоепія, тобто зовнішня техніка сценічної мови.

Перша категорія знань мала за мету виявити компетентність студентів у засвоєнні теоретичних знань з орфоепії, культури мовлення (аудіювання – визначення неправильної вимови окремих звуків у слові).

Друга категорія практичних знань з організації професійного дихання, дикції та артикуляції, поєднання теоретичних та практичних знань і застосування їх до конкретної сценічної ситуації – вправи на основі запропонованого тексту віршованої та прозової форм. Ставилися завдання творчого змісту: читання прозового уривка, байки, віршованої казки; читання з аркуша без попередньої підготовки та словесна імпровізація.

У результаті проведеної роботи були отримані відповідні дані констатувального експерименту вивчення початкового рівня навичок та вмінь студентів з техніки сценічного мовлення.

Проведені системні дослідження, а

саме:

І. Вихідні рівні техніки мовлення абітурієнтів.

Дослідження базувалися на опитуванні членів приймальної комісії КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого, що екзаменували абітурієнтів на вступних творчих іспитах. Вони мали показати початковий рівень техніки сценічної мови на основі читання літературних творів: байка, вірш, прозовий уривок, монолог з драматичного твору [8]. За результатами опитування членів приймальної комісії отримані наступні дані:

- 16% абітурієнтів, що вступали на акторське відділення, майже не мали зауважень від приймальної комісії щодо початкового рівня техніки сценічної мови;

- 84% мали недоліки мовлення різного ступеня важкості. У мовленні звучали "русизми", відбувалося пом'якшення шиплячих та оглушення дзвінких приголосних, неправильно вимовлялися звуки В та Г.

Особливу тривогу викликає наступний показник: 12% потребували спеціальної логопедичної допомоги (неправильна вимова звуків С, З, Ц, Ш, Ж, Ч, Щ, Л, Р).

Результати проведеного дослідження техніки сценічної мови абітурієнтів акторського відділення дозволяють констатувати її низький рівень.

ІІ. Вихідні рівні техніки сценічної мови на початок і кінець І-го року навчання.

Отримані результати досліджуваної групи студентів І–ІІ-их курсів майбутніх акторів свідчать про неоднаковий та недостатньо високий рівень їх практичної сформованості.

2017 року набір студентів до універ-

ситету КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого відбувся за трьома майстернями. На початок навчання, за опитуванням викладачів сценічної мови, виявилось, що студенти цих курсів мають суттєво різні рівні щодо мовної обдарованості.

Звідси випливає, що курс А (див. таблиця 1) показував найвищі показники за рівнем мовних вад та слабого фонематичного слуху, тому потребував значної допомоги з боку викладачів сценічної мови.

Курс А на початок 2017 навчального року був поділений на дві, приблизно однакові за мовною обдарованістю групи (поділ за алфавітним показником прізвищ у робочому журналі), одна з яких (І група – див. таблиця 2) навчалася за класичною навчальною програмою (відсутні лекції, більшість теоретичних знань опрацьовується самостійно, на студента виділено на один тиждень 20 хв астрономічного часу та 40 хв групових практичних занять), а інша (ІІ група – див. таблиця 2) – за експериментальною методикою, що полягала в системному підході до навчання техніку

мовлення та збільшення аудиторного часу на індивідуальну та групову роботу за рахунок годин, призначених для науково-методичної діяльності. Нами була запропонована система роботи над мовними вадами студентів, враховуючи досвід вітчизняних та зарубіжних викладачів з техніки мовлення, новітніх педагогічних прийомів та мультимедійних технологій.

Після І та ІІ семестрів проведений системний аналіз рівня знань і вмінь з техніки мовлення студентів І-го року навчання (див. таблиця 2).

На початок ІІ курсу 2018 р. відбулася заміна викладача в І-й групі. Заняття були продовжені за авторською методикою: застосований індивідуальний підхід до кожного студента в роботі над голосом та дикційними вадами, збільшений навчальний аудиторний час за рахунок годин, відведена на науково-методичну роботу. Спостереження за навчальним процесом І-ї групи дозволяють констатувати, що відбулися позитивні зрушення в зовнішній техніці мовлення (див. таблиця 3).

Таблиця 2

Кінцеві рівні знань та умінь з техніки мовлення за І курс (1-й та 2-й семестри)

№	Мовні недоліки	І АДТіК (А)			
		І група		2 група	
		семестри		семестри	
		І	ІІ	І	ІІ
1.	Оглушення дзвінких приголосних	74 %	74 %	54 %	35,75%
2.	Неправильна вимова окремих звуків та їх груп (вади мови)	37,5 %	37,5 %	35,75 %	7,15%
3.	Пом'якшення шиплячих	87,5 %	62 %	65,8 %	42%
4.	Неправильна вимова йотованих	50%	43 %	50,05%	21,45 %
5.	Русизми в мові	93,75 %	68 %	51,3 %	28,6 %
6.	Горизонтальна позиція мовного апарату	93,75 %	83,76 %	51,3%	21,45 %
7.	Погана артикуляція, дикція	68,75 %	23,87 %	65,8,%	7,15 %
8.	Поверхове дихання	37,5 %	26,3 %	42,9%	14,3%
9.	Затиск м'язів мовного апарату	58, 3%	44,2 %	57,2%	21,45%
10.	Нерозвинений голос	31,25 %	21,3 %	35,75%	7,15%
11.	Порушення темпу мовлення	7,15 %	6,14%	7,15%	0%

Рівень наявності у студентів мовленнєвих вад на початок навчання

№	Акторські курси	Мають мовні вади	Мають слабкий фонематичний слух (мовний)
1	І АДТіК (А)	34,4 %	25 %
2	І АДТіК (Б)	3,85%	7,7 %
3	І АДТіК (В)	14,28 %	21,3%

*АДТіК – актори драматичного театру і кіно

Таблиця 3

**Рівень мовник орфоепічних недоліків,
II курс, на кінець 3-го семестру (теорія і практика)**

№	Мовні недоліки	II Курс 3- й семестр	
		I група	II група
1.	Оглушення дзвінких приголосних	40,23%	30,51 %
2.	Неправильна вимова окремих звуків та їх груп (вади мови)	50,32%	20,34 %
3.	Пом'якшення шиплячих	50,32%	20,34 %
4.	Неправильна вимова африкатів	40,23%	20,34%
5.	Неправильна вимова йотованих	40,23%	20,34 %
6.	Русизми в мові	80,5 %	8,31 %
7.	Горизонтальна позиція мовного апарату	20,7%	8,34 %
8.	Погана артикуляція, дикція	30,2%	0%
9.	Поверхове дихання	40,23 %	0 %
10.	Затиск м'язів мовного апарату	10,04%	8,34 %
11.	Слабкий голос	20,7%	8,34 %
12.	Порушення темпу мовлення	0%	0%

Нами проведено емпіричне дослідження, виявлення кореляції практичних та теоретичних навичок і вмінь з наступних знань: орфоепія, артикуляція, дикція, дихання, голос та ймовірності їх ужитку на сцені. На основі цього ініційоване обговорення та подальше вирішення проблеми вдосконалення рівня сучасного українського літературного мовлення творчої молоді. Результати науково-педагогічного, практичного експерименту були представлені: філологам, логопедам, фонопедам, викладачам сценічної мови та всім зацікавленим особам – на відкритих майстер-класах та тренінгах: 22.04.2018 р. – у Малому драматичному театрі м. Київ, та 21.08.2018 р., – в "Малій опері" м. Київ. Запропоновані теоретичні та практичні експериментальні форми й методика роботи над технікою мовлення для студентів початкових курсів КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого мали позитивні відгуки; були висловлені пропозиції продовжити дослідження в цьому напрямі, що, без сумніву, дасть поштовх до розвитку та підвищення якості навчання майбутніх акторів театру і кіно; вдалось зауважити, що до цього часу вивчення окресленої проблеми не було представлене в сучасній мистецькій професійній педагогіці достатньою мірою,

тому й доцільно продовжити дослідження теми і запропонувати вирішення проблемних питань шляхом застосування отриманих результатів наукового дослідження у практичній діяльності професійної театральної педагогіки.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Щоб поєднати теоретичні знання студентів з практичними і досягти високого рівня техніки сценічної мови, викладачам потрібно працювати, системно використовуючи всі педагогічні методи та прийоми відповідно до потреб театральної сцени, кіно, телерадіомовлення та суспільних мереж.

Унаслідок системного оцінювання контрольних завдань, запропонованих студентам у вигляді тестів, усної перевірки та публічного виступу, відбулася уніфікація результатів дослідження, що дало змогу визначити початкові вихідні рівні мовленнєвої компетентності студентів початкових курсів. Як уже зазначалося вище, в експерименті взяли участь дві групи студентів акторського курсу театрального мистецтва КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого. К. Станіславський, звертаючись у своїх працях до учнів писав: "Вам потрібно усвідомити всі недоліки своєї мови" [9; 83]. Саме

з цього усвідомлення слід починати роботу над технікою мовлення.

Експеримент підтвердив, що здебільшого високий рівень показників з теорії за окремими компонентами не забезпечує суттєвого підвищення рівня зовнішньої техніки сценічної мови загалом. На превеликий жаль, самостійно оволодіти відповідними практичними навичками щодо підвищення техніки сценічної мови студент не в змозі. Вправи з дихання, артикуляції та голосу потребують особливої уваги викладача. Про це говорять славетні педагоги-мовники: І. Козлянинова, І. Промптова. Автори звертають увагу на те, що студенти мають за допомогою педагога визначити свої мовні недоліки і почати усвідомлено над ними працювати [10; 272]. Неправильне самостійне виконання необхідних вправ може завдати великої шкоди в оволодінні правильною сценічною мовою, певною мірою негативно позначиться на подальшій професійній кар'єрі. Виправлення діагностованих мовних вад потребує професійної підготовки викладача, наполегливості студентів, системної роботи над проблемними звуками та додаткового аудиторного часу. Постає потреба в особистісно орієнтованому індивідуальному підході до кожного студента як творчої особистості, але, на жаль, чинні робочі програми навчальної дисципліни не передбачають цього.

Останнім часом в університетах відбувається зміна робочих навчальних програм з предметів, що вивчають сценічну мову, орфоепію та культуру мовлення, у бік зменшення аудиторних годин. Можливо, розвантаження студентів та спонукання до самостійної роботи мають позитивний характер для деяких університетів країни, але, на жаль, ми не можемо це потвердити, у зв'язку з тим, що не було проведено жодних наукових досліджень, якісно-кількісного аналізу з проблемного питання.

У минулому столітті автори підручника зі сценічної мови звертають увагу на метод роботи над літературною вимовою студентів: пропонується опрацювати правила літературної мови (теорію) на загальних практичних заняттях, а на індивідуальних – зосереджувались на особистих помилках кожного студента [10; 261]. За такою методикою працюють більшість мистецьких університетів України і в наш час. Відмінність в тому, що сьогодні згідно з навчальними робочими програми зі сценічної мови для акторів кількість аудиторних годин на одного студента скорочено на 50% (порівняно припущенню з 2003 роком). Потрібна для засвоєння важлива інформація опрацюється студентами самостійно [11], однак, як показують експериментальні дані, теорію слід застосо-

увати на практиці, бо оволодіти практичними навичками техніки сценічної мови, використовуючи тільки матеріал підручників і спеціальної мистецької літератури, без нагляду викладача не вдається. З одного боку, втрачається унікальна можливість "живого" спілкування з викладачем, котрий досконало володіє технічною складовою сценічної мови та особливостями виконавського мистецтва, має діагностичний фонематичний слух, який дозволяє почути найменші помилки у вимові та побудові звуків. З іншого боку, сам викладач зацікавлений в отриманні позитивного кінцевого результату, коригуючи процес навчання, мотивуючи роботу над словом, вчасно виправляючи помилки, які допускає студент у процесі роботи над словом. Все це обумовлює нагальну потребу оновлення теоретичних і практичних основ викладання сценічної мови в мистецьких ЗВО України.

Важливим фактором успішної роботи для педагогів є володіння ними системою умінь, за допомогою яких впроваджують теоретичні знання в практичну діяльність, а тому, необхідною умовою для досягнення високого рівня сценічної мови акторів театру і кіно є сформованість усієї системи педагогічних умінь, відповідно до потреб сучасного науково-культурного простору України.

Результати проведеного дослідження рівня техніки сценічної мови майбутніх акторів дозволяють констатувати про її недостатній рівень. Враховуючи результати проведеного констатувального експерименту, на базі КНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого, запропоновано розробити нові навчальні робочі програми зі сценічної мови, переглянути добір педагогічних методів, щодо проведення групових та індивідуальних практичних занять, з метою підвищення ефективності навчального процесу. Університет повинен стати еталоном правильного мовлення, мовленнєвої культури нашого суспільства. Завдання мистецьких ЗВО України - знаходити нові методи та прийоми в навчанні техніки сценічної мови в умовах сучасних потреб суспільства, з урахуванням постійного поступального розвитку технічного прогресу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Станіславський К. С. Система Станіславського. Работа актера над собой. Процесс воплощения / К. С. Станіславський. – М. : Эксмо, 2013. – С. 83.
2. Коленко А. В. Дослідження рівнів сформованості мовленнєвої компетентності в акторів театру і кіно / А. В. Коленко. – Рукопис. – 8 с.
3. Петрова А. Н. Сценическая речь: учеб. пособие / А. Н. Петрова. – М. : Искусство, 1982. – 191 с.
4. Стадніченко Н. В. Формування навичок сценічного мовлення у майбутніх акторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/pedagog/80/14167-formuvannya-navichok-scenichnogo-movlennya-u-majbutnix-aktoriv.html> (День звернення 02.12.2018.)
5. Лавриненко О. А. Сценічна мова у вимірах педагогічної майстерності. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / О. А. Лавриненко. – 2012. – № 29 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Asus/Downloads/Sitimm_2012_29_15.pdf (День звернення 02.12.2018.)
6. Гладішева А. О. Сценічна мова. Дикційна та орфоепічна нормативність / А. О. Гладішева. – К., 2007. – 157с.
7. Капська А. Й. Педагогіка живого слова: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська. – К. : ІЗМН, 1997. – 140 с.
8. Програма для вступу на акторське відділення КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://knutkt.com.ua/komsya/2018-06-04-15-04-33/programi-tvorchih-konkursiv/379/#adt> (день звернення: 17.07. 2018 р.).
9. Станіславський К. С. О музыкальности слова: собр. соч. в 8 т. – М. – 1955. – Т. 3. – 322 с.
10. Козлянинова И. П. Сценическая речь / И. П. Козлянинова, И. Ю. Промптова. – М. : ГИТИС, 2002. – С. 261, 272
11. Коленко А. В. Робоча програма з навчальної дисципліни. Сценічна мова. Актори драматичного театру і кіно / А. В. Коленко; кафедра сценічної мови КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого. – 2017. – Рукопис 23 с.

REFERENCES

1. Stanislavskyj K. S. Systema Stanislavskogho. Rabota aktera nad soboj. Process voploshheniya. – M. – Eksmo 2013, str. 83 (1. Stanislavsky K.S. "Stanislavsky system. Actor's work on himself. The process of incarnation. – M. – Eksmo, 2013, p. 83)
2. Kolenko A. V. "Doslidzhennja ravniv sformovanosti movlennjevoji kompetentnosti v aktoriv teatru i kino" rukopys, 8 s. (Kolenko A.V. "The study of the levels of formation of speech competence in theater and film actors" manuscript 8p.)
3. Petrova A. N. Stsenicheskaya rech'. Ucheb. posobiye. – M.: Iskusstvo, 1982. – 191 s. (Petrova A.N. Stage speech. Training allowance. – M. : Art, 1982. – 191 p.)
4. Stadnichenko N. V. "Formuvannya

navychok stsenichnogo movlennya u maybutnix aktoriv" ("Formation of Stage Speaking Skills for Future Actors" Electronic resource: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/80/14167-formuvannya-navichok-scenichnogo-movlennya-u-majbutnix-aktoriv.html> (day of treatment: 02.12.2018))

5. Lavrynenko O. A. "Stsenichna mova u vymirakh pedahohichnoyi maysternosti" Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta innovatsiyni metodyky navchannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy № 29, 2012p. (Lavrynenko O.A. "Stage speech in the dimensions of pedagogical skills" Modern information technologies and innovative teaching methods in training of specialists: methodology, theory, experience, problems Number 29, 2012 electronic resource: file:///C:/Users/Asus/Downloads/Sitimm_2012_29_15.pdf (day of treatment: 02.12.2018.)

6. Hladyшева A. O. Stsenichna mova. Dyktsiyna ta orfoepichna normatyvnist? / A.O. Hladyшева. – К., 2007. – 157s. (Gladysheva A.A. Stage speech. Dictational and orthoepic standardization / A.A. Gladysheva. – M., 2007. – 157p.)

7. Kapska A.Y. Pedahohika zhyvoho slova: [Navch.-metod. posib.] / A.Y. Kapska. – К.: ІЗМН, 1997 – 140 s (Kapskaya A.Y. Pedagogy of the living word: [Teaching method. manual.] / A.J. Cappish. – К. : ІЗМН, 1997. – 140 pp)

8. Prohrama dlja vstupu na aktorsjke viddilennja KНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого. (Program for entry into the actor's department of КНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого. Electronic resource: <http://knutkt.com.ua/komsya/2018-06-04-15-04-33/programi-tvorchih-konkursiv/379/#adt> (day of treatment: 17.07. 2018r.))

9. Stanislavskyj K. S. "O muzykaljnosti slova" sobr. soch. v 8 t., M - 1955 gh. T.3 str.322. (Stanislavsky K.S. "On the musicality of the word" Coll. cit. in 8 tons., M. – 1955, Vol. 3 p. 322.)

10. Kozljanynova Y. P. Promptova Y.Ju. "Scenycheskaja rechj" 3-e yzd. M.: - Yzdateljstvo "GhYTYS", 2002 - str. 261; 272 (Kozlyaninova I.P. Promptova I.Yu. "Stage speech" 3rd ed. M.: -GITIS Production, 2002 - p. 261; 272)

11. Kolenko A. V. "Robocha prohrama z navchalnoji dycypliny". Scenichna mova. Aktory dramatychnogho teatru i kino. Kafedra scenichnoji movy KНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого 2017 r. rukopys 23 s. (Kolenko A.V. "Work program for academic discipline." Scenic speech. Actors drama theater and cinema. Department of Stage Speech КНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого 2017 manuscript 23 p.)

Стаття надійшла 28.09.2018 р.